

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa J. P.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń [...] S.A. w W., P. S.A. w W. i K. P.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 kwietnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt V Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek pozwanych Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. w W. i P. S.A. w W. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje adw. A. M. K. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o podatek od towarów i usług należny od czynności tego rodzaju tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód J. P. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 listopada 2017 r. oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 maja 2016 r., którym Sąd Okręgowy oddalił jego powództwo o zasądzenie solidarnie od pozwanych P. S.A w W., Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. w W. oraz K. P. kwoty 343 403,65 zł z odsetkami od dnia wezwania do dnia zapłaty. Przedmiotem żądania było odszkodowanie za szkodę wyrządzoną powodowi przez pozwaną K. P. na skutek zaniechania przez nią świadczenia powodowi pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym przez niewniesienie skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 września 2012 r. wydanego w sprawie I ACa [...]. W sprawie I ACa [...] powód dochodził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. kwoty 200 000 zł z odsetkami od wniesienia pozwu do dnia 9 lutego 2015 r., które oszacował na kwotę 143 403,65 zł. Powód wskazał że jego szkoda polegała także na utracie prawa do wniesienia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Sąd Okręgowy ustalił, że w sprawie w której pozwana r.pr., K. P. została wyznaczona pełnomocnikiem powoda z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, powód domagał się od ZUS odszkodowania za szkodę spowodowaną błędnym rozliczeniem uiszczanych przez niego składek z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2000 i 2001 oraz prowadzeniem egzekucji zawyżonej zaległości z tego tytułu, co – zdaniem powoda – doprowadziło do likwidacji w 2000 r. jego działalności prowadzonej w formie spółki cywilnej pod nazwą D. S.C. Powództwo skierowane przeciwko ZUS zostało oddalone, ponieważ Sąd Okręgowy uznał za uzasadniony zarzut przedawnienia. Apelację powoda od tego wyroku oddalił przez Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 20 września 2012 r. Także ten Sąd uznał roszczenie za przedawnione na skutek upływu terminu z art. 442 § 1 k.c., który znajdował zastosowanie, ponieważ termin trzyletni rozpoczął bieg najdalej w dniu 21 kwietnia 2001 r., kiedy powód wystąpił do ZUS o umorzenie długu i wskazywał, że dług powstał z winy ZUS. Postanowieniem z dnia 14 listopada 2012 r. Sąd Apelacyjny ustanowił dla powoda pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, a Okręgowa Rada Adwokacka w dniu 28 listopada

2012 r. wyznaczyła do reprezentowania powoda adw. K.P.. Powód starał się bezskutecznie skontaktować z nią przez ok. rok, próbował też – bez sukcesu - spowodować zmianę pełnomocnika. Pismem z dnia 7 listopada 2013 r. adw. K. P. powiadomiła Sąd Apelacyjny, że nie znalazła podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej, o czym zawiadomiła powoda przesyłając mu opinię prawną. Zachowanie pełnomocniczki powoda było przedmiotem postępowania dyscyplinarnego, zostało przez Sąd Dyscyplinarny Izby Adwokackiej w [...] uznane za przewinienie dyscyplinarne, za które adw. K.P. ukarano upomnieniem. W okresie od dnia 21 grudnia 2011 do 31 grudnia 2014 r. pozwana K. P. objęta była grupowym obowiązkowym ubezpieczeniem OC adwokatów przez P. S.A. oraz H [...] S.A., które w dniu 28 grudnia 2012 r. zostało przejęte przez pozwanego TU[...] S.A. Sąd Okręgowy poddał postępowanie adw. K. P. ocenie na podstawie art. 471 k.c. Uznał, że jej nieprawidłowe i zawinione działanie, polegające na spóźnionym sporządzeniu opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej nie budzi wątpliwości. Mimo to powództwo nie mogło zostać uwzględnione, ponieważ powód nie wykazał, by na skutek zaniechania pełnomocnika poniósł szkodę. W ocenie Sądu stanowisko wyrażone w uzasadnieniu wyroku w sprawie I ACa [...] było rezultatem prawidłowego zastosowania art. 442 § 1 k.c. w zw. z art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie kodeksu cywilnego, przyjęty 3-letni termin przedawnienia uwzględniał fakt niewykazania popełnienia przestępstwa przez pracowników ZUS, przekonująca była też argumentacja wyjaśniająca bezpodstawność zarzutu nadużycia prawa podmiotowego poprzez podniesienie zarzutu przedawnienia. Nawet gdyby pozwana adwokat wniosła skargę kasacyjną, to – w ocenie Sądu pierwszej instancji – skarga nie zostałaby przyjęta do rozpoznania. Zagadnienia prawne, którymi powód starał się wykazać, że można było prognozować, że skarga zostałaby przyjęta i rozpoznana na jego korzyść, Sąd uznał za już wyjaśnione w orzecznictwie i zastosowane w postępowaniu toczącym się przeciwko ZUS. W konsekwencji Sąd ocenił, że opinia prawna sporządzona przez pozwana adw. K. P. zawierała prawidłowe stanowisko. Sąd wyjaśnił też, że sprawa nie spełniałaby kryteriów rozpoznania jej przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Sąd Apelacyjny poszerzył zakres oceny prawnej sprawy z uwagi na zarzuty podniesione w apelacji, jednak także nie dopatrył się nieprawidłowości w ocenie prawnej, jaką wyraziła pozwana adw. K. P. w swojej opinii ani szansy, by powód mógł w wyniku wniesienia skargi kasacyjnej doprowadzić do wydania ostatecznie wyroku uwzględniającego jego powództwo.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niezastosowanie art. 5 k.c., błędną wykładnię art. 6 k.c., art. 442 § 1 k.c. oraz niewłaściwe zastosowanie art. 442 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 10 sierpnia 2007 r. Wskazał też na uchybienie art. 278 § 1 w zw. z art. 217 § 1 i art. 233 § 1 k.p.c., a także art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, a także uchylenie w całości wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu samemu lub innemu sądowi okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przyczynami przewidzianymi w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., to jest wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Istotne zagadnienie powód łączy z potrzebą wyjaśnienia jak należy rozumieć art. 442 § 2 k.c. oraz art. 442¹ § 1 k.c. i czy możliwe jest ustalenie, że szkoda wynikła ze zbrodni lub występku w sytuacji, kiedy postępowanie karne dotyczyło bezprawności działania funkcjonariuszy publicznych, w tym pracowników ZUS, która jest faktem, ale nie zostało skierowane przeciwko konkretnej osobie lecz zostało umorzone z uwagi na przedawnienie karalności, a jeżeli takie ustalenie jest możliwe, to w oparciu o jakie przesłanki. I czy wówczas, jeśli powód nie ma możliwości dokonania tego rodzaju ustaleń, można uznać, że wykazał, że szkoda wynikła z przestępstwa i nastąpiło przerzucenie ciężaru dowodu na pozwanego będącego podmiotem publicznym zatrudniającym tych funkcjonariuszy. Kolejnym zagadnieniem, jaki wskazał powód jest problem, co jest zdarzeniem determinującym wiedzę powoda o wyrządzonej mu szkodzie, skoro ZUS jest organem publicznym zobowiązanym do działań legalnych oraz problem, czy państwowa osoba prawna może powoływać się na przedawnienie.

Potrzebę wykładni powód łączy z wątpliwościami jakie rodzi jego zdaniem art. 442 § 2 k.c., interpretowany w ten sposób, że konieczne jest ustalenie, że przestępstwo popełniła konkretna osoba lub osoby, gdy tymczasem w sprawach z powództw poszkodowanych przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu poza linią orzeczniczą wykluczającą możliwość przyjęcia wobec Funduszu przedawnienia na podstawie powołanego przepisu, pojawiły się też orzeczenia dopuszczające stosowanie dłuższego terminu także jeżeli sprawca szkody nie został ustalony.

Przedstawione przez powoda zagadnienia prawne zostały już jednak należycie wyjaśnione w orzecznictwie. W wyroku z dnia 5 maja 2009 r. (I PK 13/09, OSNP 2011, nr 1-2, poz. 4) Sąd Najwyższy przyjął, że w wypadku, kiedy w postępowaniu karnym nie zapadł prawomocny wyrok skazujący, sąd samodzielnie ocenia, czy zachowanie sprawcy szkody (choćby nieustalonego imiennie) stanowiło przestępstwo (były spełnione jego znamiona przedmiotowe i podmiotowe, w tym wina sprawcy), jeżeli jest to potrzebne do oceny zasadności zarzutu przedawnienia roszczenia. Z kolei w wyroku z dnia 19 lipca 2012 r. (III CSK 653/11) zostały zbiorczo wskazane reguły zastosowania art. 442 § 2 k.c. – konieczne jest ustalenie, że sprawca szkody popełnił przestępstwo, a więc czyn

który wypełnia podmiotowe i przedmiotowe znamiona przestępstwa według zasad obowiązujących w prawie karnym. Przyjmując ochronną funkcję art. 442 § 2 (art. 442¹ § 2 k.c.) z upływem czasu utrwalił się pogląd o możliwości dokonania przez sąd cywilny ustaleń co do przestępnego charakteru czynu, który spowodował szkodę nawet wtedy, kiedy sprawca nie został ustalony, mimo że wówczas niemożliwe staje się zbadanie przesłanki winy (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2013 r., III CZP 50/13, OSNC 2014, nr 4 poz. 35 i cytowane w niej orzecznictwo), by wreszcie przyjąć, że termin przedawnienia z art. 442¹ § 2 k.c. (a więc także z poprzednio obowiązującego art. 442 § 2 k.c.) ma zastosowanie także wtedy, gdy wobec sprawcy czynu niedozwolonego, ponoszącego odpowiedzialność na podstawie art. 436 § 1 k.c., zachodzą okoliczności wskazane w art. 31 § 1 k.k., które stanowiły podstawę umorzenia postępowania karnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2018 r., III CZP 108/17, OSNC 2018/12/111 a w szczególności powołane w niej orzeczenia). W uchwale z dnia 29 października 2013 r. III CZP 50/13 Sąd Najwyższy wyjaśnił też rozkład ciężaru dowodu, stwierdzając, że ciężar wykazania okoliczności faktycznych oraz przedstawienia dowodów pozwalających na zrekonstruowanie przez sąd orzekający strony przedmiotowej i podmiotowej czynu sprawcy wypadku komunikacyjnego, którego tożsamości nie ustalono i umożliwiających zakwalifikowanie tego czynu jako przestępstwa, spoczywa, zgodnie z ogólnymi regułami, na pokrzywdzonym.. Reguła ta ma wymiar ogólny, a proponowana przez skarżącego koncepcja domniemania przestępstwa kłóci się z konstytucyjnie zagwarantowaną zasadą domniemania niewinności.

Z kolei ocena, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia, należy do sfery faktów i ustalana musi być z uwzględnieniem specyfiki różnych rodzajów szkód (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 236/10, OSP z 2012, nr 11, poz. 107).

Nie budzi też żadnych wątpliwości dopuszczalność podnoszenia zarzutu przedawnienia przez jednostki organizacyjne Skarbu Państwa lub państwowe osoby prawne.

Z przytoczonych względów przywołane przez skarżącego podstawy przyjęcia jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie występują. Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi powoda do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania wynika z postanowień art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 i art. 102 k.p.c. i uwzględnia stan majątkowy i zdrowotny skarżącego.

Rozstrzygnięcie o kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu wynika z kolei z postanowień § 2, § 4, § 8 pkt 7 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

a

aj